

LAURA MADELEINE

Katė,
išgelbėjusi
Kalėdas

Iš anglų kalbos vertė
Augustė Čebelytė-Matulevičienė

Sofoklis

VILNIUS, 2023

Skiriu savo tēvams

*Taip ir gyvenam.
Nesikišame viens į kito reikalus.
Abu užsiimam savais darbais.
Ir džiūgaujame atskirai.*

*Neleidžiam laiko veltui per dienas:
jis mikliai apsidirba. Na, o aš –
vartau knygas ir, kas yra painu,
paaiškinęs nešu į šviesą.*

NEŽINOMAS AIRIŲ VIENUOLIS
„PANGURIS SMAGURIS IR AŠ“*

* Vertė Dalia Smelstoriūtė. Skelbta knygoje „Translating *Pangur Bán*“. Dublin: Trinity Centre for Literary and Cultural Translation, 2017. (Čia ir toliau – *vert. past.*)

PROLOGAS

Morgelina

— **A**r kada pasakojau tau, Mina, šios salos istoriją ir kaip ji gavo savo vardą?

Matai, kitados tai buvo visai ne sala, o dalis gražios žemės pavadinimu Lajonesas – šviesaus ir tviskančio krašto iš laukų bei plačių akmenimis grįstų kelių, namų ir vynuogynų, kur žmonės praturtėdavo, kasdami iš gelmių sidabrišką alavą, o viso pasaulio prekeiviai atplaukdavo mainytis ir patogiai gyventi.

Kol vieną tamsų vakarą prieš žiemos saulėgrįžą Lajoneso gyventojai taip ištraukė į savo linksmybes, prieskonius, alavą ir turtus, kad pamiršo padėkoti jūrai, ir ši, visą laiką tramdžiusi bangas žmonių labui, pasipiktino jų užmaršumu. Tiksliau, ne pasipiktino, o niršte įniršo ir ėmė grumėti iš įsiučio taip, kaip tik ji temoka.

Nors Lajoneso tauta gana greit pastebėjo savo aplaidumą, buvo per vėlu. Iš nevilties gyventojai žarstė į bangas auksą, bet jūra sukulė jį į akmenis ir pavertė ryškiai geltonais dygliakrūmių žiedais. Jie pylė į putojantį vandenį litrus savo geriausių vynų, bet bangos juos išspjovė, ir nutiškę purslai tapo rožiniais viržiais. Galiausiai jie suvertė į gelmes juos praturtinusį sidabrišką alavą, bet jūra nieko nelaukdama išsklaidė jį į mėnesienos spindulius.

Paskui vanduo ėmė kilti, kol pasiekė slenksčius, tada langus, galop apšėmė aukščiausią bažnyčios bokštą. Bangos lūžo su tokia jėga, lyg šimtas kūjų būtų trenkę į tūkstantį priekalų, ir toji puiki žemė su visa tauta negrįžtamai pražuvo.

Išskyrus vieną mergaitę vardu Morgelina.

Ji buvo švelni kaip aušra ir nuskurdusi lyg laivo pelė, gyvenono ne didinguose rūmuose, o suzmekusioje paplūdimio trobelėje drauge su savo ištikima kate Murke. Nors neturėjo nei aukso, nei brangenybių, vienui viena prisiminė pagerbti jūrą ir nupynė jai kuklų vainikėlį iš plokščialapių zundų ir viržių. Kai jūra ėmė rūščiai grūmoti, o vanduo prarijo trobelę, Murkė pasinaudojo burtais ir pavertė vainiką į plaustą, kuriuo jiedvi su Morgelina mėgino gelbėtis.

Lajonesui grimztant mergaitė ir katė sūpavosi ant bangų, kol galiausiai jas, permirkusias ir sušalusias, išmetė ant akmenuotos kalno viršūnės.

– Ak, Murke, kokia liūdna Jolė* mums gresia! – vaitojo Morgelina. – Vietoj valgio – tik druska, vietoj lovos – kietutėliai akmenys!

Murkė niršo ne menčiau nei jūra.

Užsirūstinusi katė išsyk patraukė jūros dėmesį, ir ši pažvelgė aukštyn į kalną, pamatė mergaitę, jos augintinę ir kuklų jūdviejų nupintą vainikėlį, ir tada labai susigėdo.

Akimirksniu kilęs potvynis greitai nuslūgo, bet žala buvo neatitaisoma. Žėrinti Lajoneso žemė pradingo, liko tik aukščiausios viršukalnės, kaip toji, kur Morgelina sėdėjo ir drebėdama glaudė Murkę.

Jūra surinko rudadumblių ir tarsi antklodę išplovė į krantą, rado saldžių dygliakrūmių šakelių, kvapnių viržių, pagavo moliuskų ir midijų, geldelių ir austrių, nelyg brangakmenius

* Senovės germanų žiemos saulėgrįžos šventė, vėliau sutapatinta su krikščioniškėmis Kalėdomis.

išbarstė juos ant uolos, kad mergaitė ir katė galėtų pavalgyti. Iš visų keturių pasaulio kryptių atplukdė rąstgalių, kad jiedvi susiręstų pastogę.

Laikui bėgant vanduo nurimo, viršukalnės tapo naujomis salomis, na, o kas buvo toliau, tu jau žinai, brangioji Mina.

Žinoma, jei paklausi žmonių apie šią legendą, visi juoksis tau į akis ir sakys, kad aš – tik nukvaršęs senis. Kaip gaila, kad istorija niekada nebuvo užrašyta, o jei ir buvo, popierius jau seniai sutrūnijo ir tapo jūros puta. Žinau šį pasakojimą tik Murkės dėka, ir jos žodžiu nevalia abejoti, juk šioji sala ir yra ta uola, ant kurios glaudėsi jiedvi su Morgelina, o šis namas – tai jų pastatyta rąstgalių troba. Ar jau supranti, kas išgelbėjo mergaitę nuo audros?

Taip, tai buvo ne kas kitas, o Murkė.